

Куляк Руслан Юрійович
магістрант
Запорізького національного університету
Kuliak Ruslan
Master's Student of the
Zaporizhzhia National University

Луц Дмитро Миколайович
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
Запорізький національний університет

Luts Dmytro
Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Civil Law
Zaporizhzhia National University
ORCID: 0000-0002-0691-5493

DOI: 10.25313/2520-2308-2024-1-9601

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

AUTHORITIES OF LOCAL GOVERNMENT BODIES IN THE FIELD OF REGULATING LAND RELATIONS: CURRENT PROBLEMS OF IMPLEMENTATION UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL LAW

Анотація. Стаття присвячена дослідженню повноважень органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин. Проаналізовані відповідні повноваження та специфіка їх реалізації в умовах воєнного стану. Проведено аналіз законодавчих змін та висловлені пропозиції щодо подальшого вдосконалення законодавства в частині реалізації органами місцевого самоврядування земельних повноважень в умовах воєнного стану.

Детальна увага приділена питанням надання згоди громадянину на розробку документації із землеустрою, затвердженню документації із землеустрою та надання земельної ділянки у власність громадянину та питанню реалізації делегованих органам місцевого самоврядування повноважень в частині державного контролю за використанням та охороною земель.

Обґрунтовано висновок щодо необхідності внесення відповідних законодавчих змін, які можуть частково розблокувати питання приватизації земельних ділянок державної і комунальної власності, шляхом залишення заборони безоплатної передачі земель державної, комунальної власності у приватну власність, надання дозволів на розроблення документації із землеустрою з метою такої безоплатної передачі, розроблення такої документації на територіях на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, виходячи із Наказу Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22 грудня 2022 року N 309 (із відповідними змінами).

На підстави проведеного аналізу наявної судової практики зроблено висновок про доволі неоднозначний підхід судів до розгляду справ щодо затвердження документації із землеустрою.

Акцентовано увагу на тому, що на сьогоднішній день існують певні обмеження в частині реалізації контрольних функцій за використанням та охороною земель органами місцевого самоврядування.

Ключові слова: повноваження органів місцевого самоврядування, місцеві ради, контроль за використанням та охороною земель, органи місцевого самоврядування, земельні відносини.

Summary. The article is devoted to the study of the powers of local self-government bodies in the field of land relations regulation. Relevant powers and the specifics of their implementation under martial law are analyzed. An analysis of legislative changes was carried out and suggestions were made regarding the further improvement of the legislation in terms of the implementation of land powers by local self-government bodies under martial law.

Detailed attention is paid to the issue of giving consent to a citizen for the development of documentation on land management, approval of documentation on land management and the provision of a plot of land in the ownership of a citizen, and the issue of the implementation of powers delegated to local self-government bodies in terms of state control over the use and protection of land in the event that the council adopts a corresponding decision to implement such control.

The conclusion regarding the need to make relevant legislative changes that can partially unblock the issue of privatization of state and communal land plots by leaving the prohibition on the free transfer of state and communal land into private ownership, granting permits for the development of land management documentation for the purpose of such a free transfer, and developing such documentation in the territories where hostilities are (were) conducted or temporarily occupied by the Russian Federation.

On the basis of the analysis of the existing judicial practice, a conclusion was made about a rather ambiguous approach of the courts to the consideration of cases regarding the approval of land management documentation.

Attention is focused on the fact that today there are certain restrictions on the implementation of control functions for the use and protection of land by local self-government bodies.

Key words: powers of local self-government bodies, local councils, control over the use and protection of land, local self-government bodies, land relations.

Постановка проблеми. Земельний кодекс України (далі — ЗК України) та Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» наділяє органи місцевого самоврядування широким колом повноважень в сфері регулювання земельних відносин [1; 2]. В умовах реформи децентралізації повноваження органів місцевого самоврядування продовжують розширюватися. Так, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин», серед іншого, внесено зміни до ст. 188 ЗК України та Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», якими виконавчі органи сільських, селищних, міських рад наділені правом здійснення державного контролю за використанням та охороною земель в обсязі, визначеному законом у разі прийняття відповідною радою рішення про здійснення такого контролю [3]. Разом із цим, запровадження в Україні воєнного стану суттєво вплинуло на механізми реалізації повноважень органів місцевого самоврядування та спричинило дискусії з приводу реалізації положень діючого законодавства, зокрема в частині приватизації земельних ділянок. У зв'язку із цим актуалізується питання дослідження обсягу повноважень органів місцевого самоврядування в сфері регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану та аналізу відповідної судової практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження повноважень органів місцевого самоврядування в сфері регулювання земельних відносин викладені у значній кількості публікацій. Цьому питанню приділяли увагу І. Заїка [4], І. Каракаш [5], В. Малоокій [6], Т. Харитоновна [5], М. Шульга [7], Ю. Щербяк [8] та інші вчені. Разом із тим, майже не дослідженим є питання реалізації цих

повноважень в умовах воєнного стану, що актуалізує обрану нами проблематику.

Метою статті є проаналізувати специфіку реалізації повноважень органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану та дослідити наявну судову практику по вирішенню земельних спорів.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 13 Конституції України земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією [9]. Говорячи про повноваження органів місцевого самоврядування в галузі земельних відносин будемо слідувати дефініції запропонованій у навчальному посібнику за редакцією І. Каракаша та Т. Харитоновної відповідно до якої: «Повноваження органів місцевого самоврядування в галузі земельних відносин — це комплексний правовий інститут, що об'єднує публічно-правові норми, направлені на ефективне використання земель, що належать територіальним громадам на праві комунальної власності, земель в межах населених пунктів, а також забезпечує право органів місцевого самоврядування регулювати земельні відносини в інтересах місцевого населення» [5, с. 97]. Абсолютно слушно зазначає М. Шульга, що: «Особливої ваги набуває необхідність їх належного, повного і детального правового регулювання в умовах запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення, реалізації реформи місцевого самоврядування та створення об'єднаних територіальних громад, децентралізації влади у сфері земельних відносин,

дерегуляції земельних відносин, гармонізації земельного законодавства України з правом ЄС, завершення земельно-реєстраційної реформи та ін.» [7, с. 4]. Цілком логічним буде доповнення наведеної позиції необхідністю дослідження регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану, що, безперечно, стосується повноважень органів місцевого самоврядування у відповідній царині.

Виходячи зі змісту ст. 2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст [2]. Конкретизація повноважень закріплюється у ст. 8–12 ЗК України [1]. Відповідно до ст. 12 ЗК України до повноважень сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин належить: розпорядження землями комунальної власності, територіальних громад; передача земельних ділянок комунальної власності у власність громадян та юридичних осіб відповідно до ЗК України; надання земельних ділянок у користування із земель комунальної власності відповідно до ЗК України; вилучення земельних ділянок комунальної власності із постійного користування відповідно до ЗК України; викуп земельних ділянок приватної власності для суспільних потреб відповідних територіальних громад сіл, селищ, міст; організація землеустрою; обмеження, тимчасова заборона (зупинення) використання земель громадянами і юридичними особами у разі порушення ними вимог земельного законодавства; підготовка висновків щодо вилучення (викупу) та надання земельних ділянок відповідно до ЗК України; встановлення та зміна меж районів у містах з районним поділом; інформування населення щодо вилучення (викупу), надання земельних ділянок; встановлення та зміна меж сіл, селищ; внесення до Кабінету Міністрів України пропозицій щодо встановлення і зміни меж сіл, селищ, міст у випадках, передбачених законом; вирішення земельних спорів; вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону [1].

До повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин належить: надання відомостей з Державного земельного кадастру відповідно до закону; здійснення державного контролю за використанням та охороною земель у межах та порядку, встановлених законом; здійснення інших повноважень у галузі земельних відносин відповідно до закону [1].

Варто зазначити, що більшість з перелічених вище повноважень продовжують виконуватися в умовах воєнного стану в повному обсязі. Детальну увагу в рамках нашого дослідження ми зосередимо повноваженням, реалізація яких є об-

меженими в умовах воєнного стану. Так, під час дії воєнного стану в Україні безоплатна передача земель державної, комунальної власності у приватну власність, надання дозволів на розроблення документації із землеустрою з метою такої безоплатної передачі, розроблення такої документації забороняється (пп. 5 п. 27 розділу X ЗК України). Ці обмеження не поширюються на безоплатну передачу земельних ділянок у приватну власність власникам розташованих на таких земельних ділянках об'єктів нерухомого майна (будівель, споруд), а також на безоплатну передачу у приватну власність громадянам України земельних ділянок, переданих у користування до набрання чинності ЗК України. Зазначене положення породжує численні дискусії, адже на практиці сформувалася доволі неоднозначна судова практика у відповідних спорах. Варто зосередити увагу на тому, що існують різні стадії приватизації земельних ділянок. Так, у процесі переходу права власності громадянам на земельні ділянки шляхом приватизації орган приватизації двічі приймає владне рішення: перше — про надання згоди громадянину на розробку документації із землеустрою; друге — про затвердження документації із землеустрою та надання земельної ділянки у власність громадянину. У першому випадку рішення органу приватизації є правовою підставою для розробки документації із землеустрою. У другому випадку — правовою підставою для державної реєстрації права власності [8, с. 98]. Якщо щодо надання згоди громадянину на розробку документації із землеустрою на ділянках на яких відсутнє нерухоме майно, питань майже не виникає (громадяни не подають відповідні заяви до органів місцевого самоврядування), то щодо затвердження документації із землеустрою та надання земельної ділянки у власність ситуація є доволі неоднозначною, адже значна частина громадян подали проекти на затвердження до 7 квітня 2022 р. У зв'язку із встановленням заборони на приватизацію земель комунальної власності місцеві ради не виносять на розгляд сесій ці питання, або відхиляють їх, що змушує громадян звертатися до суду. Проаналізовані нами судові рішення дають підставу стверджувати про доволі неоднозначний підхід судів до розгляду подібних справ. Так, Хмельницький окружний адміністративний суд у справі № 560/5020/23 дійшов висновку, що сільська рада, враховуючи законодавчу заборону щодо безоплатної передачі земель державної, комунальної власності у приватну власність під час дії воєнного стану, правомірно не розглядає заяву позивачки про затвердження проекту землеустрою та не приймає відповідно рішення. Із матеріалів справи стає зрозумілим, що сільська рада повідомила позивачку про те, що її заява про затвердження проекту землеустрою буде розглянута на черговій сесії після припинення (скасу-

вання) воєнного стану в Україні [10]. Натомість, рішенням Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 26 червня 2023 р. у справі № 160/20838/22 (залишене без змін Постановою Третього апеляційного адміністративного суду) суд зобов'язав Покровську селищну раду повторно розглянути заяву ОСОБА_1 про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки площею 2,0000 га, кадастровий номер 1224255100:01:009:0239 для ведення особистого селянського господарства, яка розташована на території Покровської селищної ради (за межами населеного пункту) та надання її у власність, з урахуванням висновків суду у цій справі [11]. Зосереджуємо увагу на тому, що заборона щодо безоплатної передачі земель державної, комунальної власності у приватну власність, надання дозволів на розроблення документації із землеустрою з метою такої безоплатної передачі, розроблення такої документації, на наше переконання, ніяк не може стосуватися тих випадків, коли раду зобов'язано розглянути відповідне питання рішенням суду, адже, відповідно до ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України [12].

Вирішитися порушене питання може і шляхом внесення відповідних законодавчих змін, які можуть частково розблокувати питання приватизації земельних ділянок державної і комунальної власності. Зокрема, 5 вересня 2023 р. до порядку денного десятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання включений проект Закону «Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо відновлення прав деяких категорій громадян на приватизацію земельних ділянок під час дії правового режиму воєнного стану на території України», яким пропонується відновити законодавчо заблоковане на період війни право на приватизацію земельних ділянок для громадян, які є внутрішньо переміщеними особами та/або тих, які втратили житло для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель та споруд [13]. Підтримуючи зазначену ініціативу пропонуємо внести зміни та залишити заборону безоплатної передачі земель державної, комунальної власності у приватну власність, надання дозволів на розроблення документації із землеустрою з метою такої безоплатної передачі, розроблення такої документації на територіях на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, виходячи із Наказу Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22 грудня 2022 року N 309 (із відповідними змінами).

Іншим важливим питанням є реалізація делегованих органам місцевого самоврядування повноважень в частині державного контролю за використанням та охороною земель у разі прийняття відповідного рішення радою про здійснення такого контролю. Цілком підтримуємо позицію В. Малоого на думку якого: «Неодмінною складовою запровадженої адміністративної реформи є децентралізація повноважень органів державної влади у сфері використання та охорони земель» [6]. Разом із тим, такий контроль здійснюється тими радами, які ухвалили відповідне рішення. В інших випадках контроль здійснюється Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру. Але, навіть у разі набуття органами місцевого самоврядування повноважень з контролю слід враховувати, що здійснення заходів державного нагляду (контролю) в умовах воєнного стану припинено відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 303 від 13 березня 2022 року «Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану». Вони можуть здійснюватися виключно на підставі рішень центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у відповідних сферах за наявності загрози, що має негативний вплив на права, законні інтереси, життя та здоров'я людини, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави, а також для виконання міжнародних зобов'язань України [14]. Отже, на сьогоднішній день існують певні обмеження щодо реалізації контрольних функцій за використанням та охороною земель органами місцевого самоврядування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Органи місцевого самоврядування наділені доволі широким переліком повноважень в сфері регулювання земельних відносин. Але, слід враховувати, що існують певні обмеження в частині реалізації таких повноважень в умовах воєнного стану. Під час дії воєнного стану в Україні забороняється безоплатна передача земель державної, комунальної власності у приватну власність, надання дозволів на розроблення документації із землеустрою з метою такої безоплатної передачі, розроблення такої документації (за виключенням безоплатної передачі земельних ділянок у приватну власність власникам розташованих на таких земельних ділянках об'єктів нерухомого майна (будівель, споруд), а також на безоплатну передачу у приватну власність громадянам України земельних ділянок, переданих у користування до набрання чинності ЗК України). Аналіз судової практики дає підстави стверджувати про доволі неоднозначний підхід до вирішення спорів, які пов'язані із питаннями затвердження проектів землеустрою та передачею земельних ділянок

у власність. Вирішення цього питання можливе шляхом внесення відповідних законодавчих змін, які дозволять приватизацію земель за виключенням територій на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією.

Іншим важливим питанням є реалізація органами місцевого самоврядування функції контролю за використанням та охороною земель. Хоча органи місцевого самоврядування і отримали можливість

реалізовувати відповідні повноваження, на сьогоднішній день існують обмеження щодо проведення заходів державного нагляду (контролю).

В подальших наукових дослідженнях планується зупинитися на деталізації повноважень органів місцевого самоврядування в частині контролю за використанням та охороною земель та розробити пропозиції по внесенню змін до відповідних нормативно-правових актів.

Література

1. Земельний Кодекс України : Закон України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3–4. Ст. 27.
2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.01.2024).
3. Про державний контроль за використанням та охороною земель : Закон України від 19 червня 2003 р. № 963-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 28.01.2024).
4. Заїка І. В. Публічно-управлінські функції органів місцевого самоврядування у здійсненні державного контролю за використанням земель. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 8. С. 281–283.
5. Земельне право України / за ред. І. І. Каракаша і Т. Є. Харитонової. Одеса : Юридична література, 2017. 589 с.
6. Малоокий В. А. Становлення та розвиток системи управління земельними ресурсами територіальних громад в Україні: дис... к-та наук з держ. управління: 25.00.04 / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2021. 219 с.
7. Земельне право / за ред. М. В. Шульги. Харків : Юрайт, 2023. 592 с.
8. Щербяк Ю. В. Правові форми переходу права власності на земельні ділянки громадянам України: дис... д-ра філософії / Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2020. 257 с.
9. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#n4801> (дата звернення: 28.01.2024).
10. Справа № 560/5020/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень: вебсайт*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111440337> (дата звернення: 28.01.2024).
11. Справа № 160/20838/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень: вебсайт*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111812367> (дата звернення: 28.01.2024).
12. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545.
13. Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо відновлення прав деяких категорій громадян на приватизацію земельних ділянок під час дії правового режиму воєнного стану на території України: Проект Закону України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41192> (дата звернення: 28.01.2024).
14. Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2022 року № 303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.01.2024).

References

1. Zemelnyi Kodeks Ukrainy vid 25.10.2001 N 2768-III [Land Code of Ukraine dated October 25, 2001 2768-III]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy — The Official Bulletin of the Verkhovna Rada*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> [in Ukrainian].
2. Pro mistseve samovryaduvannya v Ukrayini: Zakon Ukrayiny vid 21.05.1997 N 280/97-VR [On local self-government in Ukraine: Law of Ukraine dated May 21, 1997 N. 280/97-VR]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy — The Official Bulletin of the Verkhovna Rada*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/conv/print> [in Ukrainian].
3. Pro derzhavnyi kontrol za vykorystanniam ta okhoroною zemel: Zakon Ukrainy vid 19 chervnia 2003 r. № 963-IV [About the state control over the use and protection of lands: Law of Ukraine dated June, 19, 2003 N. 963-IV]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy — The Official Bulletin of the Verkhovna Rada*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text> [in Ukrainian].
4. Zaika, I. V. (2023). Publichno-upravlinski funktsii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia u zdiisnenni derzhavnoho kontroliu za vykorystanniam zemel [Public management functions of local self-government bodies in the exer-

cise of state control over land use]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal — Juridical scientific and electronic journal*, 8, 281–283 [in Ukrainian].

5. Zemelne pravo Ukrainy [Land law of Ukraine]. (2017). I.I. Karakash, T.Ye. Kharytonova (Eds.). *Yurydychna literatura — Legal literature* [in Ukrainian].

6. Malookyi, V.A. (2021). Stanovlennia ta rozvytok systemy upravlinnia zemelnymy resursamy terytorialnykh hromad v Ukraini [Formation and development of the land resource management system of territorial communities in Ukraine]. *Candidate's thesis*. Zaporizhzhia: Klasychnyi pryvatnyi universytet [in Ukrainian].

7. Zemelne pravo [Land law]. (2023). M.V. Shulha (Eds.). Kharkiv: Yurait [in Ukrainian].

8. Shcherbiak, Yu.V. (2020). Pravovi formy perekhodu prava vlasnosti na zemelni dilianky hromadianam Ukrainy [Legal forms of transfer of ownership of land plots to citizens of Ukraine]. *PhD's thesis*. Odesa: Natsionalnyi universytet «Odeska yurydychna akademiia» [in Ukrainian].

9. Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. [Constitution of Ukraine dated June 28, 1996]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#n4801> [in Ukrainian].

10. Sprava № 560/5020/23. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen: vebseit*. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111440337> [in Ukrainian].

11. Sprava № 160/20838/22. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen: vebseit*. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111812367> [in Ukrainian].

12. Pro sudoustrii i status suddiv: Zakon Ukrainy vid 2 chervnia 2016 r. № 1402-VII [About the judiciary and the status of judges: Law of Ukraine dated June 2, 2016 N. 1402-VIII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy — The Official Bulletin of the Verkhovna Rada*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> [in Ukrainian].

13. Pro vnesennia zmin do Zemelnoho kodeksu Ukrainy shchodo vidnovlennia prav deiakykh katehorii hromadian na pryvatyzatsiiu zemelnykh dilianok pid chas dii pravovoho rezhymu voiennoho stanu na terytorii Ukrainy: Proekt Zakonu Ukrainy [On the introduction of amendments to the Land Code of Ukraine regarding the restoration of the rights of certain categories of citizens to the privatization of land plots during the operation of the legal regime of martial law on the territory of Ukraine: Draft Law of Ukraine]. Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41192> [in Ukrainian].

14. Pro pryypynennia zakhodiv derzhavnoho nahliadu (kontroliu) i derzhavnoho rynkovoho nahliadu v umovakh voiennoho stan: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13 bereznia 2022 roku № 303 [On the termination of measures of state supervision (control) and state market supervision in conditions of martial law: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 13, 2022 No. 303]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].